

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Волинський національний університет імені Лесі Українки
Факультет педагогічної освіти та соціальної роботи
Кафедра спеціальної та інклюзивної освіти

СИЛАБУС

вибіркового освітнього компонента

ТЕХНІЧНІ ЗАСОБИ

СПЕЦІАЛЬНОГО НАВЧАННЯ ТА РЕАБІЛІТУВАННЯ

підготовки бакалавра

спеціальності 016 «Спеціальна освіта»

за спеціалізацією 016.02 Олігофренопедагогіка

освітньо-професійної програми «Корекційна психопедагогіка та логопедія»

Силабус вибіркового освітнього компонента "Технічні засоби спеціального навчання та реабілітування" підготовки бакалавра, галузі знань 01 Освіта/Педагогіка, спеціальності 016 Спеціальна освіта (016.02 Олігофренопедагогіка), за освітньою програмою Корекційна психопедагогіка та логопедія.

Розробник: Гац Георгій Опанасович, доцент кафедри спеціальної та інклюзивної освіти, кандидат педагогічних наук

Погоджено

Гарант освітньо-професійної програми: Ірина БРУШНЕВСЬКА

Силабус освітнього компонента затверджено на засіданні кафедри спеціальної та інклюзивної освіти

протокол № 2 від 12 вересня 2023 р.

Завідувач кафедри:

Ірина КУЗАВА

I. Опис освітнього компонента

Таблиця 1

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній рівень	Характеристика освітнього компонента
Денна форма навчання	<u>Галузь знань</u> 01 Освіта / Педагогіка	<u>Вибіркова</u>
Кількість годин / кредитів <u>150 / 5</u>	<u>Спеціальність</u> 016 Спеціальна освіта (016.02 Олігофренопедагогіка)	Рік навчання <u>4</u>
	<u>Освітньо-професійна програма</u> Корекційна психопедагогіка та логопедія	Семестр <u>8-ий</u>
ІНДЗ: -	<u>Освітній рівень: перший (бакалаврський)</u>	Лекції <u>10 год.</u>
		Практичні <u>20 год.</u>
Мова навчання		Самостійна робота <u>110 год.</u>
		Консультації <u>10 год.</u>
		Форма контролю: <u>залік</u>
		<u>Українська</u>

II. Інформація про викладача

Гац Георгій Опанасович,

Вчене звання – кандидат педагогічних наук,

Науковий ступінь – доцент,

Посада: доцент кафедри спеціальної та інклюзивної освіти

Контактна інформація: 0954800978, gats.georgiy@vnu.edu.ua

Дні занять (згідно електронного розкладу на сайті університету)

III. Опис освітнього компонента

1. Анотація курсу

Силабус освітнього компонента “Технічні засоби спеціального навчання та реабілітування” є нормативним документом Волинського національного університету імені Лесі Українки, який розроблено кафедрою спеціальної та інклюзивної освіти на основі освітньо-професійної програми «Корекційна психопедагогіка та логопедія» підготовки здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня відповідно до навчального плану для галузі знань 01 Освіта/Педагогіка, спеціальності 016 Спеціальна освіта (016.02 Олігофренопедагогіка) денної форми навчання. Силабус укладено згідно з вимогами Європейської кредитної трансферно-накопичувальної системи (ЄКТС).

Вивчення освітнього компонента “Технічні засоби спеціального навчання та реабілітування” передбачає розв’язання низки завдань професійної підготовки висококваліфікованих і конкурентоспроможних фахівців у галузі спеціальної освіти відповідно до Стандарту вищої освіти за спеціальністю 016 Спеціальна освіта, світових

тенденцій та національного досвіду України, де передбачено різні форми організації освіти і соціалізації дітей.

У результаті вивчення запропонованого освітнього компонента здобувачі вищої освіти матимуть можливість ознайомитись з різними видами існуючих технічних засобів спеціального навчання та реабілітування, методикою їх застосування для покращання якості навчання та життя осіб з обмеженими можливостями (ушкодженнями та дефектами опорно-рухового апарату, нервової системи, порушенням діяльності аналізаторів та інтелектуального розвитку).

2. Пререквізити

Для освоєння освітнього компонента використовують знання, вміння і навички, сформовані у ході вивчення попередніх освітніх компонентів «Охорона життя і здоров'я учасників освітнього процесу», «Фізична реабілітація осіб з порушенням мовлення», на яких базується вивчення ОК: розуміння термінології у сфері фізичної культури на рівні шкільної програми, основи медичних знань, основи анатомії та фізіології людини.

Постреквізити. Освоєння даного освітнього компонента є необхідною основою для подальшого вивчення ОК «Педагогіка інклюзивної освіти», «Методика корекційної роботи при порушеннях інтелектуальної та мовленнєвої діяльності».

3. Мета і завдання освітнього компонента.

Метою освітнього компонента є поглиблення знань здобувачів освіти про проведення реабілітаційних заходів у дітей з різною патологією та набуття ними теоретичних знань та практичних навичок для підбору технічних засобів навчання та реабілітування з різними вадами та захворюваннями та навичками правильного користування цими засобами. Основними завданнями освітнього компонента “Технічні засоби спеціального навчання та реабілітування” є:

- формування загальних та фахових компетентностей в розрізі предмету;
- отримання навиків щодо: вимог до технічних засобів спеціального навчання та реабілітування; показів та протипоказів до використання технічних засобів; особливостей використання технічних засобів при різних нозологіях.

Відповідно до освітньо-професійної програми «Корекційна психопедагогіка та логопедія» у ході вивчення вибіркового освітнього компонента “Технічні засоби спеціального навчання та реабілітування” у здобувачів вищої освіти необхідно сформулювати **загальні і фахові (спеціальні) компетентності**, а саме:

ІК. Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі і практичні проблеми спеціальної та інклюзивної освіти у процесі корекційно-педагогічної, діагностико-консультативної, дослідницької та культурно-просвітницької діяльності або у процесі навчання, що передбачає застосування основних теорій і методів дефектології і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

ЗК-4. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК-12. Здатність ефективно вирішувати завдання щодо збереження і зміцнення здоров'я (фізичного, психічного, соціального та духовного) як власного, так і оточуючих.

СК-1. Усвідомлення сучасних концепцій і теорій функціонування, обмеження життєдіяльності та здоров'я, раннього втручання, розвитку і корекції, навчання і виховання, реабілітації і соціалізації осіб із особливими освітніми потребами.

СК-3. Здатність застосовувати психолого-педагогічні, дефектологічні, медико-біологічні, лінгвістичні знання у сфері професійної діяльності.

СК-17. Здатність самостійно освоювати нові науково-педагогічні, корекційні, ергономічні та оздоровчі теорії та технології; забезпечувати фізичний розвиток, корекцію, реабілітацію і зміцнення здоров'я осіб з особливими освітніми потребами на засадах педагогічної інноватики.

Результати навчання (РН):

РН 2. Здійснювати пошук, аналіз і синтез інформації з різних джерел для розв'язування конкретних задач спеціальної та інклюзивної освіти.

РН 3. Розуміти закономірності та особливості розвитку і функціонування, обмеження життєдіяльності у контексті професійних завдань.

РН 4. Аргументувати, планувати та надавати послуги раннього втручання відповідно до рівня функціонування, обмеження життєдіяльності й здоров'я дитини.

РН 11. Застосовувати у професійній діяльності знання про методики, технології, форми і засоби раннього втручання, розвитку і корекції, навчання і виховання, реабілітації і соціалізації осіб з особливими освітніми потребами

РН 18. Знати природу психічних явищ, ідентифікувати психологічні проблеми, розуміючи закономірності розвитку і функціонування психічних явищ в контексті вирішення професійних завдань у корекційній роботі з дітьми з інтелектуальними та мовленнєвими порушеннями.

Soft skills (т. зв. «м'які навички», «соціальні навички», «універсальні навички» чи «навички успішності»): вміння налагоджувати міжособистісні контакти; працювати в команді; креативність; вміння прогнозувати, гнучкість, швидка адаптація до змін та ін.

МЕТОДИ НАВЧАННЯ: загальнонаукові й психолого-педагогічні методи; сучасні методи корекційного навчання: теоретико-інформаційні, практико-операційні, пошуково-творчі, методи організації самостійної роботи, контрольної-оцінювальної; традиційні та нетрадиційні методи навчання. Зокрема: 1) словесні (бесіда, розповідь, пояснення, диспут); наочні (демонстрація, ілюстрація); практичні (вправа, практична робота) (за джерелом інформації); 2) індукція, дедукція; традукція (за логікою викладу); 3) пояснювально-ілюстративні, репродуктивні, проблемний виклад, частково-пошукові, дослідницькі (за рівнем пізнавальної активності); 4) методи оволодіння знаннями, формування умінь і навичок, застосування отриманих знань, умінь і навичок (за основними дидактичними завданнями, які необхідно вирішувати на конкретному етапі навчання); 5) інтерактивні методи тощо.

4. Структура освітнього компонента.

Назви змістових модулів і тем	Усього	Лек.	Практ	Сам. роб.	Конс.	*Форма контролю - контроль на робота Бали
Змістовий модуль 1. Особливості технічних засобів у спеціальному навчанні						
Тема 1. Основні технічні засоби у спеціальному навчанні. Класифікація	14	2	2	10	0	ДС; ДБ 10
Тема 2. Особливості використання технічних засобів навчання для дітей з обмеженими можливостями. Техніка безпеки при експлуатації ТЗН.	15	2	2	10	1	ДС; ДБ 10
Тема 3. Використання звукових та екранних засобів у спеціальному навчанні	24		2	20	2	ДС; ДБ; РМГ 10
Тема 4. Використання мультимедійних технологій у спеціальному навчанні.	26		4	20	2	ДС; ДБ; РМГ 20
Разом за змістовим модулем	79	4	10	60	5	50
Змістовий модуль 2. Особливості технічних засобів у реабілітуванні дітей з обмеженими можливостями						
Тема 5. Основні технічні засоби у реабілітуванні дітей з обмеженими можливостями. Класифікація	15	2	2	10	1	ДС; ДБ 10
Тема 6. Характеристика технічних засобів реабілітування для дітей з вадами зору та способи їх використання.	15	2	2	10	1	ДС; ДБ 10
Тема 7. Характеристика технічних засобів реабілітування для дітей з вадами слуху та способи їх	15	2	2	10	1	ДС; ДБ 10

використання.						
Тема 8. Застосування тренажерів у фізичному реабілітуванні	26		4	20	2	ДС; ДБ; РМГ 20
Разом за змістовим модулем 2	71	6	10	50	5	50
Всього годин / Балів	150	10	20	110	10	100

Примітки: 1/ Moodle, Zoom – може застосовуватися одна з платформ або їхній симбіоз для здобувачів освіти з індивідуальним планом навчання та/або під час реалізації освітнього процесу в Університеті у дистанційному режимі, відповідно до Положення про електронний курс навчальної дисципліни у Волинському національному університеті імені Лесі Українки, Положення про дистанційне навчання у Волинському національному університеті імені Лесі Українки, наказів ректора

2 / Методи та форми контролю: ДС – дискусія, ДБ – дебати, ТР – тренінг, РЗ/К – розв’язування задач/кейсів, ІНДЗ/РС – індивідуальне завдання/індивідуальна робота здобувача освіти, РМГ – робота в малих групах, Р – реферат, аналітичне есе, УО – усне опитування тощо.

5. Завдання для самостійного опрацювання.

Змістовий модуль 1. Особливості технічних засобів у спеціальному навчанні	
Тема 1. Основні технічні засоби у спеціальному навчанні. Класифікація	Види ТЗ у спеціальному навчанні за призначенням; за функціями, які вони виконують; за способами впливу на учнів.
Тема 2. Особливості використання технічних засобів навчання для дітей з обмеженими можливостями. Техніка безпеки при експлуатації ТЗН.	Особливості використання технічних засобів навчання для дітей різних нозологій. Особливості безпечної роботи з технічними засобами навчання в процесі використання їх в навчальному процесі.
Тема 3. Використання звукових та екранних засобів у спеціальному навчанні	Класифікація звукових та екранних засобів навчання. Використання звукових та екранних засобів у навчанні дітей різних нозологій (за вибором).
Тема 4. Використання мультимедійних технологій у спеціальному навчанні.	Використання мультимедійних технологій у навчанні дітей різних нозологій (за вибором).
Змістовий модуль 2. Особливості технічних засобів у реабілітуванні дітей з обмеженими можливостями	
Тема 5. Основні технічні засоби у реабілітуванні дітей з обмеженими можливостями. Класифікація	Визначення поняття технічні засоби, спеціальні засоби. Мета і завдання застосування ТЗ у реабілітуванні. Механізми лікувально-відновлювальної дії ТЗ. Класифікація технічних та спеціальних засобів. Апарати пасивної дії. Основне завдання ТЗ на апаратах пасивної дії. Переваги застосування апаратів пасивної дії. Загальні

	показання до застосування ТЗ на апаратах пасивної дії. Ефективність застосування апаратів пасивної дії в реабілітуванні. ТЗ активної дії. Блокові апарати. Маятникові апарати. Тренажери. Ефективність застосування ТЗ активної дії. Вимоги до технічних засобів у фізичній реабілітації.
Тема 6. Характеристика технічних засобів реабілітування для дітей з вадами зору та способи їх використання.	Дати характеристику технічних засобів, спеціальні засоби. Мета і завдання застосування ТЗ у реабілітуванні. Механізми лікувально-відновлювальної дії ТЗ. Класифікація технічних та спеціальних засобів. Апарати пасивної дії. Основне завдання ТЗ на апаратах пасивної дії. Переваги застосування апаратів пасивної дії. Загальні показання до застосування ТЗ на апаратах пасивної дії. Ефективність застосування апаратів пасивної дії в реабілітуванні. ТЗ активної дії. Блокові апарати. Маятникові апарати. Тренажери. Ефективність застосування ТЗ активної дії. Вимоги до технічних засобів у фізичній реабілітації
Тема 7. Характеристика технічних засобів реабілітування для дітей з вадами слуху та способи їх використання.	Технічні засоби, що забезпечують передачу інформації на зоровій основі (засоби статичної та динамічної проекції, відеотехніка, лазерні диски, які кодують образотворчі або звукові сигнали). Характеристика технічних засобів, призначених для посилення звуку.
Тема 8. Застосування тренажерів у фізичному реабілітуванні	Застосування тренажерів у фізичному реабілітуванні. Техніка безпеки при застосуванні тренажерів.

6. Політика оцінювання

Оцінювання знань здобувачів освіти з освітнього компонента “Технічні засоби спеціального навчання та реабілітування” здійснюється на основі результатів поточного контролю знань згідно «Положення про поточне та підсумкове оцінювання знань здобувачів освіти Волинського національного університету імені Лесі Українки». Завдання поточного контролю – перевірка навчальних досягнень студентів. Оцінювання здійснюється за 100-бальною шкалою.

Поточний контроль здійснюється під час проведення практичних занять і має за мету перевірку рівня підготовленості здобувачів освіти до виконання конкретної роботи. Поточний контроль реалізується в різних формах, зокрема опитування, захист проєктів, виступи на практичних заняттях, експрес-контроль, перевірка результатів виконання різноманітних індивідуальних науково-дослідних завдань, контроль засвоєння того навчального матеріалу, який заплановано на самостійне опрацювання здобувачем, тощо. Максимальний бал за кожну з форм роботи визначено у таблиці 2 силабуса освітнього компонента. Результат самостійної роботи здобувачів освіти оцінюється на практичних заняттях із відповідної теми. За активність на заняттях здобувач освіти може додатково отримати до 20 % максимального поточного бала, але при цьому сума поточних балів за семестр не повинна перевищувати, як правило, 100.

Залік викладач виставляє за результатами поточної роботи здобувача освіти без планування, проведення модульних контрольних робіт за умови, що здобувач освіти виконав ті види навчальної роботи, які визначено силабусом ОК (оцінювання за шкалою від 0 до 100).

У випадку, якщо здобувач освіти не відвідував окремі аудиторні заняття (з поважних причин), на консультаціях він має право відпрацювати пропущені заняття та добрати ту кількість балів, яку було визначено на пропущені теми. У дату складання заліку викладач записує у відомість суму поточних балів, які здобувач освіти набрав під час поточної роботи.

У випадку, якщо здобувач освіти протягом поточної роботи набрав менше як 60 балів, він складає залік під час ліквідації академічної заборгованості. У цьому випадку бали, набрані під час поточного оцінювання анулюються. Максимальна кількість балів на залік під час ліквідації академічної заборгованості, як правило, 100.

За рішенням кафедри студентам, які брали участь у роботі конференцій, підготовці наукових публікацій, в олімпіадах, конкурсах студентських наукових робіт й досягли значних результатів, може бути присуджено додаткові (бонусні) бали, які зараховуються як результати поточного контролю. Систему бонусних балів погоджує науково-методична комісія факультету.

Політика щодо дедлайнів та перескладання. Здобувач освіти може додатково скласти на консультаціях із викладачем ті теми, які він пропустив протягом семестру (з поважних причин), таким чином покращивши свій результат рівно на ту суму балів, яку було виділено на пропущені теми. Перескладання відбувається із дозволу деканату за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний). Повторне складання заліку допускається не більше як два рази: один раз – викладачеві, другий – комісії, яку створює декан факультету.

Політика щодо академічної доброчесності. Дотримання академічної доброчесності здобувачами освіти передбачає:

- самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного контролю результатів навчання (для осіб з особливими освітніми потребами ця вимога застосовується з урахуванням їхніх індивідуальних потреб і можливостей);
- посилення на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей;
- дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права;
- надання достовірної інформації про результати власної освітньої (наукової, творчої) діяльності, використанні методики досліджень і джерела інформації».

Виявлення ознак академічної недоброчесності в письмовій роботі здобувача освіти є підставою для її незарахування, незалежно від масштабів плагіату чи обману. Списування під час робіт, заліку заборонені (зокрема, з використанням мобільних девайсів). Жодні форми порушення академічної доброчесності не толеруються. У випадку таких подій – реагування відповідно до Кодексу академічної доброчесності Волинського національного університету імені Лесі Українки.

Політика щодо відвідування. Відвідування занять є обов'язковим. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, навчання за програмою подвійного диплома, з використанням елементів дуальної форми здобуття освіти, міжнародне стажування) навчання може відбуватись за індивідуальним графіком, в онлайн режимі (за погодженням із деканом факультету).

Визнання результатів навчання, отриманих у неформальній та/або інформальній освіті, здійснюється на добровільній основі та передбачає підтвердження того, що здобувач досяг результатів навчання, передбачених ОПП, за якою він навчається. Визнанню можуть підлягати такі результати навчання, отримані в неформальній освіті, які за тематикою, обсягом вивчення та змістом відповідають як освітньому компоненту в цілому, так і його окремому розділу, темі (темам), індивідуальному завданню, курсовій роботі (проекту), контрольній роботі тощо, які передбачені програмою (силабусом) навчальної дисципліни. Визнання результатів навчання, отриманих у неформальній та/або інформальній освіті, відбувається в семестрі, що передує семестру початку вивчення освітнього компонента, або першого місяця від початку семестру, враховуючи ймовірність непідтвердження здобувачем результатів такого навчання (ПОЛОЖЕННЯ про визнання результатів навчання, отриманих у формальній, неформальній та/або інформальній освіті у ВНУ імені Лесі Українки <https://vnu.edu.ua/uk/normativno-pravova-baza>).

V. Підсумковий контроль

Підсумковий контроль знань здобувачів освіти з ОК “Технічні засоби спеціального навчання та реабілітування” здійснюється відповідно до Положення про поточне та підсумкове оцінювання знань здобувачів освіти Волинського національного університету імені Лесі Українки від 30.08.2023 р.

Оцінювання знань здобувачів освіти здійснюється під час *поточного контролю* за результатами виконання тих видів робіт, які передбачені силябусом освітнього компонента «Технічні засоби спеціального навчання та реабілітування» в діапазоні від 0 до 100 балів. Мінімальна позитивна кількість балів, як правило, – 60.

Здобувач освіти може додатково скласти на консультаціях із викладачем ті теми, які він пропустив протягом семестру (з поважних причин), таким чином покращивши свій результат рівно на ту суму балів, яку було виділено на пропущені теми. У дату складання заліку викладач записує у відомість суму поточних балів, які здобувач освіти набрав під час поточної роботи (шкала від 0 до 100 балів).

У випадку, якщо здобувач освіти набрав менше ніж 60 балів, він складає залік під час ліквідації академічної заборгованості. У цьому випадку бали, набрані під час поточного оцінювання, анулюються. Максимальна кількість балів під час ліквідації академічної заборгованості з заліку, як правило, – 100.

VI. Шкала оцінювання

Критерії оцінювання під час аудиторних занять

Бали	Критерії оцінювання навчальних досягнень
7-10 балів	Оцінюється відповідь здобувача освіти, який у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно, самостійно та аргументовано його викладає, глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних запитань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов’язкову та додаткову літературу, вільно послуговується науковою термінологією, розв’язує задачі стандартним або оригінальним способом, наводить аргументи на підтвердження власних думок, здійснює аналіз та робить висновки.
4-6 балів	Оцінюється відповідь здобувача освіти, який достатньо повно володіє

	навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає, в основному розкриває зміст теоретичних запитань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову літературу, розв'язує задачі стандартним способом, послуговується науковою термінологією. Але при висвітленні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, допускаються при цьому окремі неістотні неточності та незначні помилки.
1-3 бали	Оцінюється відповідь здобувача освіти, який недостатньо повно володіє навчальним матеріалом, необґрунтовано його викладає, частково розкриває зміст теоретичних запитань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову літературу, при висвітленні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, допускаються при цьому окремі істотні неточності та незначні помилки.
0 балів	Оцінюється відповідь здобувача освіти, який не володіє навчальним матеріалом та не в змозі його висвітлити, не розуміє змісту теоретичних питань та практичних завдань.

Шкала оцінювання знань здобувачів освіти з освітніх компонентів, де формою контролю є залік

Оцінка в балах	Лінгвістична оцінка
90–100	Зараховано
82–89	
75–81	
67–74	
60–66	
1–59	Незараховано (необхідне перескладання)

VII. Рекомендована література та інтернет-ресурси

Рекомендована література: Основна:

1.Буйницька О.П. Інформаційні технології та технічні засоби навчання : навчальний посібник для студ. вищ. навч. закладів. Київ : Центр учбової літератури, 2018. 240 с.

2.Величко С.П., Царенко О.М. Практикум з технічних засобів навчання. Кіровоград: РВГ ІЦ КДПУ ім. В. Винниченка, 2009. 120 с.

3.Вихляєв Ю. М. Реабілітаційні технології і технічні засоби для відновлення людей з обмеженими фізичними можливостями (на прикладі сліпих) : навчальний посібник; Національний технічний університет України "Київський політехнічний інститут". Вінниця : Рогальська І. О., 2012. 143 с.

4.Вовканич А.С. Вступ до фізичної реабілітації: навч.посібник. Львів: ЛДУФК, 2013. 184 с.

5.Гороль П.К, Гуревич Р.С., Коношевський Л.Л. Технічні засоби навчання: Питання і відповіді. Вінниця, 2016. 138 с.

6.Гороль П.К. Методика використання технічних засобів навчання. Київ : Освіта України, 2017. 165 с.

7.Гороль П.К., Гуревич Р.С. Сучасні інформаційні засоби навчання: Навч. посібник. Вінниця: ВДПУ, 2007. 535 с

8.Гороль П.К., Коношевський Л.Л., Вороліс М.Г. Методика використання технічних засобів навчання в загальноосвітній школі: Навчально-методичний посібник. Вінниця: ВДПУ ім. М. Коцюбинського, 2010. 243 с

9.Технічні засоби в фізичній реабілітації: Опорний навчально-методичний інтерактивний комплекс / За заг.ред. Т. В. Кухтик. - Краматорськ: ДІТМ МНТУ ім. Ю.Бугая, 2010. 106 с.

10. Ціж Л. М. Актуальні проблеми забезпечення технічними засобами реабілітації осіб з інвалідністю в Україні. Вісник Запорізького національного університету: Збірник наук. статей. *Фізичне виховання та спорт*. 2017. №1. С. 183–191.

Допоміжна:

1. Лікувальна фізкультура в санаторно-курортних закладах / За ред. Л.І. Фісенко К.: Купріянова, 2005. 400с.

2. Мухін В.М. Фізична реабілітація. К.: Олімпійська література, 2005. 471 с.

3. Попадюха Ю. А. Технічні засоби для відновлення рухових функцій верхніх кінцівок людини. *Науковий часопис НПУ ім. М. П. Драгоманова*. Сер. 5 : Педагогічні науки: реалії та перспективи. Вип. 14. 2009. С. 165–168.

4. Ціж Л., Мазепа М. Соціальний захист осіб з інвалідністю як складова безпеки їх життєдіяльності. Проблеми цивільного захисту населення та безпеки життєдіяльності: сучасні реалії України: Матеріали III Всеукр. заочної наук.- практич. конф. (Київ, 21 квітня 2017) К.: НПУ імені М.П. Драгоманова, 2017. С. 150.

5. Ціж Л.М. Місцева кріотерапія як один з ефективних методів лікування дископатії / Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання та спорту: Наук.моногр. / За ред. С.С. Єрмакова. Х., 2006. № 5. С. 111 – 113.

Інформаційні ресурси інтернет

1. Закон України "Про реабілітацію осіб з інвалідністю" [Електронний ресурс] Режим доступу до ресурсу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2961-15>.

2. Забезпечення технічними та іншими засобами реабілітації [Електронний ресурс] Режим доступу до ресурсу: <https://www.msp.gov.ua/content/zabezpechennya-tehnicnimi-ta-inshimi-zasobami-reabilitacii-specavtotransportom.html>.

3. [http : // www. nbuv. gov. ua/eb/ep. html](http://www.nbuv.gov.ua/eb/ep.html) Електронний фонд наукових публікацій (Київ)

4. . [www. mon. gov. ua](http://www.mon.gov.ua) Міністерство освіти і науки України